
Barnet og Dyndkongen. Besøg i Store Vildmose

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Barnet og Dyndkongen. Besøg i Store Vildmose

4

Barnet og Dyndkongen. Besøg i Store Vildmose

Barnet og Dyndkongen. Besøg i Store Vildmose

Barnet og Dyndkongen.

Besøg i Store Vildmose.

Af Sognepræst Kaj Munk.

JP, d.27.6.1937

Genoptrykt i "Himmel og Jord" Pag 192-198[1]

Saa naaede jeg Opfyldelsen af en af mit Livs store Drømme: at faa Vildmosen at se.

Yrsa (lille Pige, 5 Aar gammel) og jeg tog derop forleden lige midt i "Dyndkongens Datter", Andersens geniale Eventyr.

Storkeparret "havde deres Sommerophold paa Vikingens Bjælkehus oppe ved Vildmosen i Vendsyssel; det er i Hjørring Amt, højt mod Skagen i Jylland, naar vi skulle tale med Kundskaber; der er endnu en uhyre Mose, man kan læse om den i Amtsbeskrivelsen. Her har været Havbund, men den har hævet sig, staar der; den strækker sig milevidt, til alle Sider omgivet af vaade Enge og gyngende Kær, med Tørvemoser, Multebær og usle Træer; næsten altid svæver en Taage hen over den, og for 70 Aar siden fandtes her endnu Ulve; den kan rigtignok kaldes Vildmosen, og man kan tænke sig, hvor vildsomt, hvor megen Sump og Sø her har været for tusinde Aar siden! ja, i det Enkelte saa man den Gang her, hvad man endnu ser: Rørene havde samme Højde, samme Slags lange Blade og violetbrune Fjederblomster, som de bærer endnu, Birken stod med hvid Bark og fine løsthængende Blade ligesom endnu, og hvad de Levende, som kom her, angaar, ja, Fluen bar sin Florsklædning med samme Snit som nu, Storkens Liv-Couleur var Hvidt med Sort og røde Strømper, derimod havde Menneskene paa den Tid et andet Kjølesnit end nu til Dags, men hver af dem, Træl eller Jæger, hvemsomhelst der traadte ud paa Hængedyndet, gik det for tusinde Aar siden, som det endnu gaar dem, der kommer her, de plumpede i, og sank ned til Dyndkongen, som de kaldte ham, der regerede nede i det store Moserige. Gungekongen kunde han ogsaa kaldes, men vi synes nu bedst om at sige Dyndkongen; og det kaldte Storkene ham ogsaa. Meget lidt ved man om hans Regering, men det er maaske til det Bedste".

Saa højt havde altsaa vor kære Andersen spændt Yrsas og mine Forventninger. Og tænk, saa traf vi næsten slet ikke Vildmosen. Men tænk saa igen: Vi traf Dyndkongen. Virkelig.

Nu skal De høre, hvordan det gik til.

Vi var naaet til det Sted, hvor Kortet angav, Mosen skulde ligge, og var i fuld Gang med at lede efter den. Paa fine, faste, brede Veje for Bilen rundt mellem Gaarde og endeløse Græsstepper, saftiggrønt, tæt, bugnende Græs. Enten stod det og ventede paa en Slaamaskine, eller ogsaa laa det i Fenner, hvor nummererede Kvier i Hundredvis gik og gjorde sig til gode. Grønt Græs er nydeligt; men det bar vi jo endelig ogsaa andre Steder i Landet. Kvier er ogsaa, som allerede Homers Grækere havde iagttaget, yndige, men egentlig heller ingen Nyhed - - og naar nu det er Mosen, man er rejst for - ikke sandt? Det

trak op til Fortrydelse hos den yngste af os og Arrigskab hos den ældste, og Bilen blev i Sommerheden ulideligt lummer at være i. Saa stod vi ud, tog hinanden i Haanden og skridtede af; og da vi havde været paa Valsen $\frac{1}{2}$ Times Tid, løb Græsmarkerne pludselig ud i en Hedeflade. Den sjokkede vi ud paa; Hede er ganske vist heller ingen Nyhed for os, men smager dog altid mere af Mose end Kviefolde. Underligt svampet var Lyngjorden; der gik mit ene Ben igennem Sværen; hurtigt skiftede jeg, men nu sank ogsaa det andet: ”Yrsa, Yrsa, træk i mig, Dyndkongen har fat i mit ene Ben!” Et Rædselschok for frydefuldt gennem min lille Ledsagerske, hun spændte øjeblikkelig alle Kræfter for og fik mig med pustende Besvær bjærget op paa en Tue; der undslap Hans Lavhed (maa det vel blive) under os et hivende Suk, da min højre Fod vrikkede sig ud af hans Greb. Saa pustede han ud efter Anstrengelsen, nogle Alen fra os boblede det op af en Dam af fedt, slimet, mørkagtigt Slam, øjensynligt først med Bund paa den anden Side Jordkloden. Haand i Haand, forsigtigt balancerende paa Tuerne, den ene af os med klæget Dynd paa det ene Bukseben op over Knæet, naaede vi tilbage til det dyrkede. Og mens jeg gav mig i Kast med kluntede, paa Forhaand dødsdømte Forsøg paa at gengive Buksen lidt af dens Dagligstuepræg, gav Yrsa sig til at plukke Kæruld til en forsvarlig Nissedyne.

Men hvor blev hun forskrækket, først forskrækket, og saa lo hun, for det var slet ikke Kæruld, men en gammel Mand, hun trak i Skægget, en luvslidt Mandsling med rindende Øjne - han laa lige indenfor Heden og sov Middagssøvn. Klæderne hang om ham; de saa ud, som om de var lavet af Klynerøg, Ansigt og Hænder var tørvesmuldsorte, det første næsten tilgroet af Kæruldsskægget. Men det mærkeligste af det hele var, at idet han nu rejste sig halvt over Ende, løb en Hjejle fra hans Bryst op og satte sig paa hans venstre Skulder. Maaske det var den, der fik Barnet til at gøre noget, som jeg aldrig havde fundet paa, bl. a. fordi det var selvfølgelig og det eneste rigtige: Hun nejede for Gamlingen og sagde, endda lidt beskyttende i Tonefaldet: ”Undskyld, men det kan være, at det er dig, der er Dyndkongen”.

Nu maa jeg sige, at hun Dagen før paa Skagen havde mødt Dronning Alexandrine paa Morgenturen, iført en blaa, enkel Kjole, saa hun vidste, at det er ikke paa Tøjet, Standspersoner skal kendes. Senere paa Dagen havde hun staaet op ad Kong Christian, da han steg ind i Toget paa Skagen Station; det spøjte altsaa med Kongesyner i den lille Hjerne.

Mandspersonen saa Barnet an med et Par dybe og levende Øjne, ”Hvis jeg er Dyndkongen, saa tager jeg dig”, gurglede det frem et Sted fra Kæruldstotterne. ”Nej, du gør ikke”, lo Pigen og strøg Haaret væk fra Øjnene, der var saa himmelblaa som den andens afgrundssorte; ”for Far sidder derhenne”. Jeg saa i en Fart til den anden Side. ”Hvad er din Far da?” gurglede det igen. ”Aah, han er saa meget”, sagde den lille; ”men han er altsaa min Far”.

De to Stormagter maalte hinanden med Øjnene og tav ellers stille - som Folk, der ikke har mere at sige hinanden. Men hør blot, saa sagde den gamle ligefrem venligt:

”Vil du se, hvad jeg har her i Haanden?” Yrsa stak Næsen frem, afgjort paa Vagt. ”Hvor tør du tage den?” dømte hun skarpt; ”ved du ikke, at Gud har sagt, vi ikke maa tage Fuglereder?”

”Det er ikke en Fugl, men en Hjejle”, fnyste den gamle; ”og jeg har aldeles ikke taget den, for Hjejlen ruger her, paa mit Bryst. Jeg *er* nemlig Mosekongen”, føjede han lidt forsonligere til.

”Og ved du saa hvad, Konge”, ivrede Yrsa; ”hvor er det godt, vi træffer dig; for vi gaar og leder efter din Mose; den har vi saadan glædet os til at se, den skal være saa dejlig”, siger Andersen.

”Min Mose er ikke hjemme”, svarede Dyndkongen alvorligt; ”den er gaaet sig en Tur. Ja, den er saamænd. Nej, du lille, ikke græde! Det har jeg ogsaa gjort. Men nu ler jeg bare ad det hele. Sæt dig ned i Græsset, min Ven, jeg bliver hellere her i Lyngen, og saa skal jeg fortælle dig hele Historien. Men først skal jeg have at vide, hvad du hedder”. ”Jeg hedder Yrsa, Dyndkonge”. ”Det var ikke saa galt, nej, det var ikke, det var skam ikke saa galt. Jeg kan nok huske hende, du er kaldt op efter, Dronningen, Rolfs Mor, hun var en knøv Kvinde, jeg saa hende engang, jeg var paa Besøg hos Havmanden i Issefjorden. Naa, saa du hedder Yrsa! Men jeg vil alligevel hellere kalde dig ved et andet Navn der er saadan en kry og karsk Duf ved dig, du lille. Maa jeg have Lov til at kalde dig Ensian?”

”Jeg holder nu ellers ikke af, at fremmede Folk kalder mig med andre Navne, end hvad jeg hedder overvejede hun; ”men naar nu du *er* Konge, og hvis det kan fremme paa Samtalen – – – men saa skal du ogsaa begynde lige med det samme”.

”Jeg skal først have Hjejlen paa Plads; ellers kunde Æggene blive kolde. Men det var altsaa for en 30-40 Aar siden, forstaaer du, da begyndte Menneskene at ”interessere sig” for mig. Det bliver I nok træt af, lo jeg for mig selv, Far her kan I ikke magte, Smaafolk. Og det blev da heller ikke til noget. Vejene, de byggede herud, slugte jeg lige saa rask, som de byggede dem, Grøftene, de gravede, lukkede jeg lige saa stille sammen igen, og efterhaanden blev de ogsaa klar over, at jeg var ikke saadan en død en at stikke som Hedekongen; hos mig er det altsammen levende. De var ved at opgive Sagen, men ved du saa, hvad de gjorde? Oh, de sendte Bud efter Matematikken, og det er Verdens ondeste Trold; han har ingen Krop, det er netop det forfærdelige ved ham, han kan klare sig med Hovede alene. Han vil altid den dejlige Fe Tilfældet til Livs; hun er godt nok lunefuld, man ved aldrig, hvad hun kan hitte paa; men uden hende er der alligevel ikke noget ved det hele. Han kom anstigende herud til mig med en Masse Grejer, Landmaalerstokke og Bor og Maaleglas og hvad ved jeg, og saa skulde du have hørt ham snakke Latin: Her er 6000 ha, sagde han, nu tager vi først de halve, vi bruger 300 km Grøfter og 600 km Dræn, saa faar vi regelmæssigt firkantede Græsfenner, nok til 3000 Stykker Ungkvæg, og en Centralgaard med 29 Gaarde omkring sig, bestaaende af en Lade, to Stalde og en Silo til at sylte Græs i til Vinterbrug. Du kan tro mig, lille Ensian, det krøb mig tørt ned ad Ryggen ved at høre denne Remse af den knækkende kolde Stemme. Saa begyndte de med Arbejdet, og jeg lagde dem alle de Hindringer i Vejen, jeg kunde plumre sammen. Men mod Matematikken kunde jeg ikke klare mig. Hvor var jeg dog ulykkelig, kan du forstaa! Hvor skulde jeg gøre af mig selv? Jeg har nok en Bror nede i Lille Vildmose, men der er en helt anden Luft nede, og det er heller ikke noget, der passer mig, at ligge Familien til Besvær; desuden kommer Matematik-Trolden vel snart derned ogsaa. Og tage til Udlandet - ved du hvad?! Nu har

jeg været dansk, Aartusinder før noget Menneske blev det. Nej, saa hellere blive her og dø.

Til sidst gik jeg i Rette med Menneskene, der trampede rundt herude og rodede og grøftede og drænede og hegnede, allesammen under Matematikkens Kommando. Jeg prøvede paa at forklare dem, at for deres egen Skyld maatte de lade mig være i Fred. Danmark er saa lille, at der ikke kan undværes noget af det, der er stort i det. Jeg fik deres egen største Digter paa mit Parti, saa han raabte det ud over Riget: "Det Land er fattigt, der er idel Have". Og jeg spurgte dem: "Ved I ikke, at Mennesket lever ikke af Køer alene? Hvordan kan I undvære mine Gungers gaadefulde Bundløshed, milevidt udspændt mellem de smaa i hvide Kirker paa Højderyggen, Aartusinder ældre end de? Hvordan kan I undvære noget vildsomt og uvejsomt midt iblandt jer at maatte gaa udenom og lade passe sig selv? Hvordan kan I nøjes med Nyttens alene, I slidende Bæster? Gør ikke ogsaa det unyttige sin Nytte, naar det genspejler sin Storhed i de Ørkenens Syner, der prædiker for jer om Sansernes Utilstrækkelighed? Kan I undvære Gyset ved den røde Hugorms hvislende og raslende Lue, naar den skriver sine mystiske Tegn under den mørke Lyng? Hvordan kan I leve uden en Gang imellem at faa Sjælen løftet ved Skuet af Hedens stolte Sejler paa de stive Vinger med Lyren til Kor? Og hvordan kan I dø, I Mennesker, uden nogen Sinde at have hørt Evigheden røbe Øjeblikket sin Rigdom gennem Hjejls Fløjt?"

Alt det sagde jeg til dem. Ja, ja lille Pige, du forstod ikke alle Ordene, men forstod alligevel, hvad jeg sagde, det ser jeg paa dit Ansigt; de forstod Ordene, men forstod endda ingenting, blev blot ved at inddele og dræne og fræse og nummerere. Og de vil fortsætte med det, indtil der kun er en lille Sø tilbage, som jeg kan faa i Pension og sidde paa Bunden af, en lille velholdt Statshusmandssø med to tamme Svaner og en Restaurant.

Under den lange Tale havde jeg faaet listet mine Briller paa og hele Tiden i Smug betragtet ham nøje. Storladen, men forfalden og forfulgt Majestæt havde af og til bredt sit Skær over ham; men nu sad han helt sammensunket med Hovedet bøjet over Reden med den rugende Hjejle. Dens Mage var kommet og havde sat sig paa en af hans rystende Skuldre, hvorfra den nu lod sin Stemme høre i et Ensomhedens og Haabløshedens smertefulde Fløjt. Min lille Pige vidste tydeligt ikke, hvad hun skulde gøre; saa rejste hun sig stille og trippede over og begyndte at stryge over Dyndkongens hvide Haar.

Da løftede han Hovedet, og hun stirrede overrasket paa ham. "Men ler du, Dyndkonge?"

"Vist ler jeg", han tog hendes Haand og klappede den; "vist ler jeg, for det giver Underskud altsammen, forstaar du".

"Hvad er Underskud for noget?"

"Underskud! Ved du ikke det?"

Det betyder, at det skyder sammen under dem. Der er en gammel Heks, der hedder Staten; hende klemmer de, saa hun maa betale for Fornøjelsen, men naar hun en Dag ikke har flere Penge, og den Dag kommer, oh, den kommer! For Matematikken, forstaar du, den snyder dem, ellers var den ikke den Trold den er; ude i Verden hidser den dem op mod hinanden og faar dem til at slaas, saa de bliver saa hjælpeløse og fattige allesammen, som jeg er det i Dag. Og saa skal du se, lille Ensian, saa klapper jeg mine Grøfter sammen igen i Bunden, og saa er der ikke Raad til at betale nogen for at drille mig mere, saa staar

Vandet igen og siver og sumper, saa dør det fine Græs, og den grove Lyng holder atter Indtog, saa kommer Hjejlen fra Finland og Uren fra Sverige og maaske i en dødsstreng Vinter jeg ogsaa kalder Ulven tilbage. Hoho, da sidder den gamle Gungekonge igen paa sin Elletruntetrone i sin Fatamorganahal med den røde Hugorm i Haanden som Scepter og en Kæde af rustne Metalnumre om Halsen, bragt mig af mine smaa Lygtemænd fra det sidste, forglemte Ungkvægs hvide Knogler. - Min Mose er kun gaaet sig en Tur, Frk. Ensian; besøg mig om et Hundredaar eller to; saa er den nok kommet hjem”.

Kaj Munk.